



Coordinadora
Catalana de Fundacions

Les fundacions a Catalunya, un marc estratègic d'actuació

Pere-A. Fàbregas

President Coordinadora Catalana de Fundacions

Sopar Tertúlia Claris – Infraestructures

Amics UAB - Anàlisi d'actualitat europea

Hotel Claris - Barcelona

24 febrer 2022

Índex



1. Què és una Fundació ?

2. Tradició i Modernitat

3. Territori i Sectors

4. Perspectiva de Gènere

5. Sector Econòmic

6. Filantropia

7. Fiscalitat

8. Marc Estratègic

9. Coord. Catal. de Fundacions

10. Epíleg



Què és una Fundació ?

Què és una fundació?: TRETS PRINCIPALS



Entitat sense ànim de lucre.

Que administra uns bens per assolir uns objectius.

Uns objectius determinats per la voluntat del fundador

Però que no poden beneficiar al fundador.

Els objectius de les fundacions han de ser d'interès general en benefici de la societat.

L'òrgan de govern de les fundacions és el patronat,

- Que vigila que es compleixi la voluntat del fundador i que es facin bé les coses
- Els càrrecs de Patró no poden ser remunerats però tenen tota la responsabilitat
- Les activitats de la fundació no poden beneficiar als patrons, ni els seus familiars fins a quart grau de consanguinitat.

Què és una fundació?: TRETS PRINCIPALS



La Generalitat té el Protectorat de les fundacions de Catalunya

- Que regula i supervisa la tasca dels Patronats, amb facultats de control, inspecció i sanció.

En cas de liquidació

- Els bens de les fundacions van a un altra fundació d'objectius similars o a l'Administració Pública.
- Els bens o diners no tornen mai al fundador.

Les fundacions no tenen propietari, el propietari és la societat

Per aquestes característiques, de no afany de lucre i finalitats d'interès general, les fundacions tenen deduccions fiscals per als donants i per la pròpia fundació. A canvi, tenen un sistema de control des de l'Administració molt exigent.

Què és una fundació?: MARC LEGAL



Marc Jurídic

- Llibre Tercer del Codi Civil de Catalunya [2008]
- Llei del Protectorat [2014]
- Llei de Transparència [2014]

Marc Fiscal

- Ley 49/2002, de 23 de diciembre, de régimen fiscal de las entidades sin fines lucrativos y de los incentivos fiscales al mecenazgo [2002]
- Actualment en tramitació una Proposició de Llei de modificació presentada pel PDeCAT al Congrés dels Diputats

Altri

- Addicionalment les fundacions estan afectades per moltes disposicions jurídiques generals o sectorials, com la Llei antiblanqueig o la Llei espanyola de transparència, o una futura Llei de l'Economia Social de Catalunya.

Què és una fundació?: TRANSPARÈNCIA



Transparència

- Les fundacions han de presentar cada any estats financers al Protectorat, i publicar molta informació a la web
- Depenent de la mida, i de si reben o no subvencions públiques, les fundacions han de publicar addicionalment un Balanç Social, tenir un Codi de Bon Govern, i publicar un Informe Anual de Govern Corporatiu

Informació pública de Fundacions

- La informació de totes les fundacions del país (estats financers, membres protectorats, finalitats fundacionals, manera de contactar, ...) es pot consultar a:
 - la **Guia d'Entitats del Departament de Justícia de la Generalitat**
 - → **anar-hi**
 - el **Directori de Fundacions de la Coordinadora Catalana de Fundacions**
 - → **anar-hi**
- Es un esforç de transparència que només existeix en el món de les fundacions

Què és una fundació?: OPINA MICHAEL PORTER



“Les fundacions poden i deuen conduir el progrés social.”

Tenen el potencial de fer un **ús més eficient dels recursos escassos** que els donants individuals o el govern **lliures de pressions polítiques**, les fundacions poden explorar noves solucions als problemes socials amb **una independència** que el govern mai no pot tenir ... “

*“I en comparació amb els donants individuals, les fundacions tenen l'escala, l'horitzó de temps, i la gestió professional per crear beneficis per a la societat **de manera més eficient**”*

“Una fundació crea valor quan aconseguix un benefici social equivalent, amb un menor nombre de dòlars o crea un major benefici social amb costos comparables”

Michael Porter: *Philanthropy's New Agenda: Creating Value*
Harvard Business Review



Tradició i Modernitat

Tradició i Modernitat: LES ARRELS A LA HISTÒRIA



Els inicis

- Caldria aprofundir-ho, però les primeres fundacions de les que tenim referència comencen en el segle XII, i estaven centrades en dotar hospitals per tot el territori de Catalunya.
- En hi ha de dotades per persones privades, per l'Església (bisbats, capítols catedralicis i ordes militars), i per reis i nobles.

Les Fundacions més antigues (sòcies de la CCF)

- 1170. Fundació Hospital de Sant Celoni
- 1260. Fundació Sant Andreu Salut (Manresa)
- 1313. Fundació Salut Empordà (Figueres)
- 1324. Fundació Sant Joan Baptista (Sitges)
- 1328. Fundació Privada Hospital Asil de Granollers
- 1386. Fundació Residència Santa Susanna (Caldes de Montbui)
- 1401. Fundació Privada Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Barcelona)
- 1464. Fundació Hospital de Sant Pau i Santa Tecla (Tarragona)



Els canvis de marc jurídic (1978-1982)

- La dinàmica de les fundacions va canviar radicalment amb l'aprovació de la Constitució (1978) i de la primera llei catalana de fundacions (1982), adaptant-se les fundacions a la època i començant a créixer amb força.

La situació actual (1998-2020)

- El nombre fundacions existents a Catalunya en el 1998 era de 1.194 entitats, xifra que amb les dades del darrer any conegut, el 2020, ja havia crescut fins a les 2.621 fundacions.
- Un creixement accelerat que ha portat a multiplicar per 2,2 vegades les fundacions existents en tant sols 22 anys.

Tradició i Modernitat: ELS DARRERS ANYS (1998-2020)

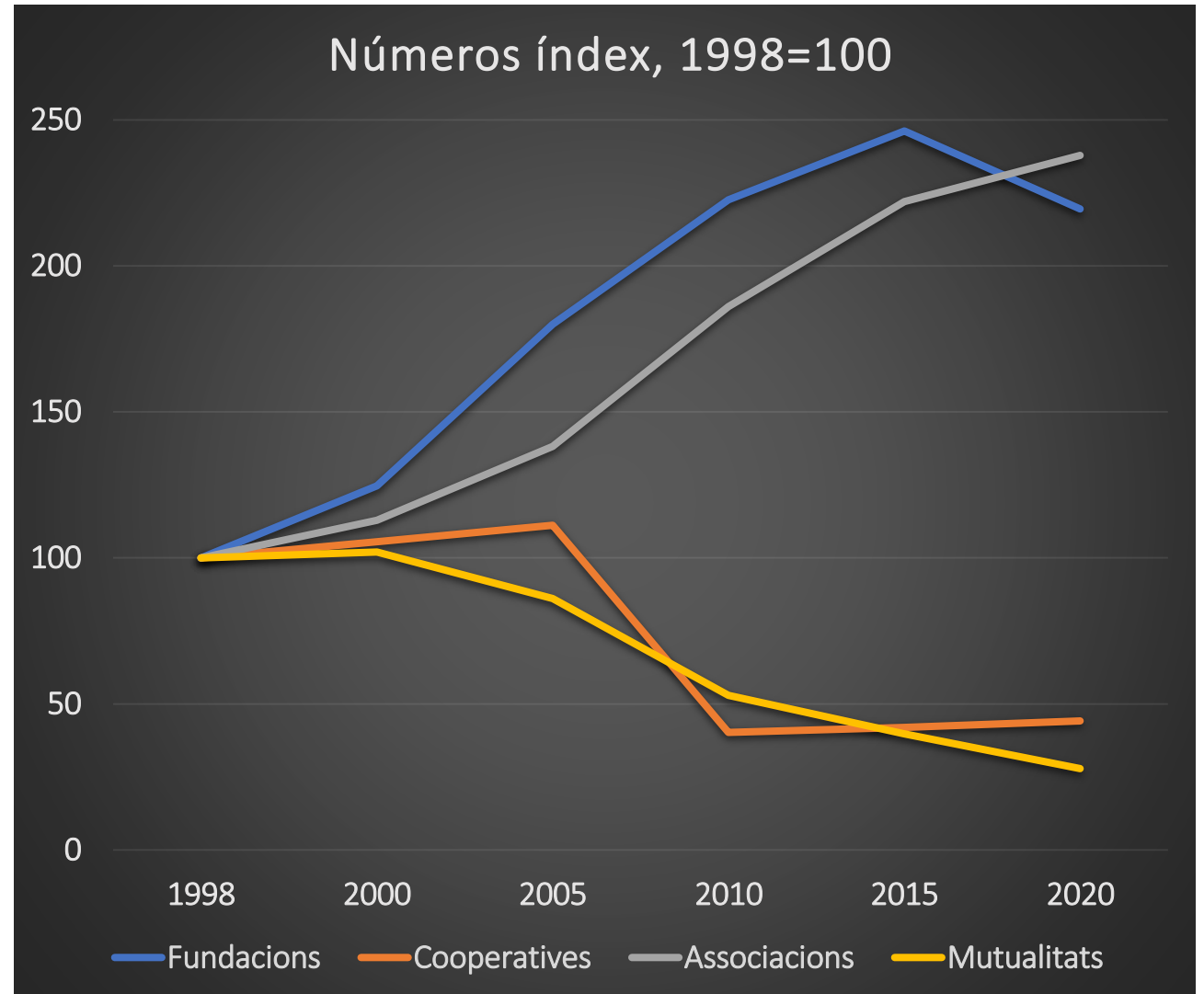


La comparança amb altres tipus d'entitats

En el període 1998-2020, el nombre de fundacions i associacions s'ha mes que duplicat.

Al contrari, el nombre de cooperatives i de mutualitats s'ha anat reduint al llarg d'aquests anys

Les dades de base provenen de l'IDESCAT



Tradició i Modernitat: DIFERÈNCIES ENTRE ENTITATS



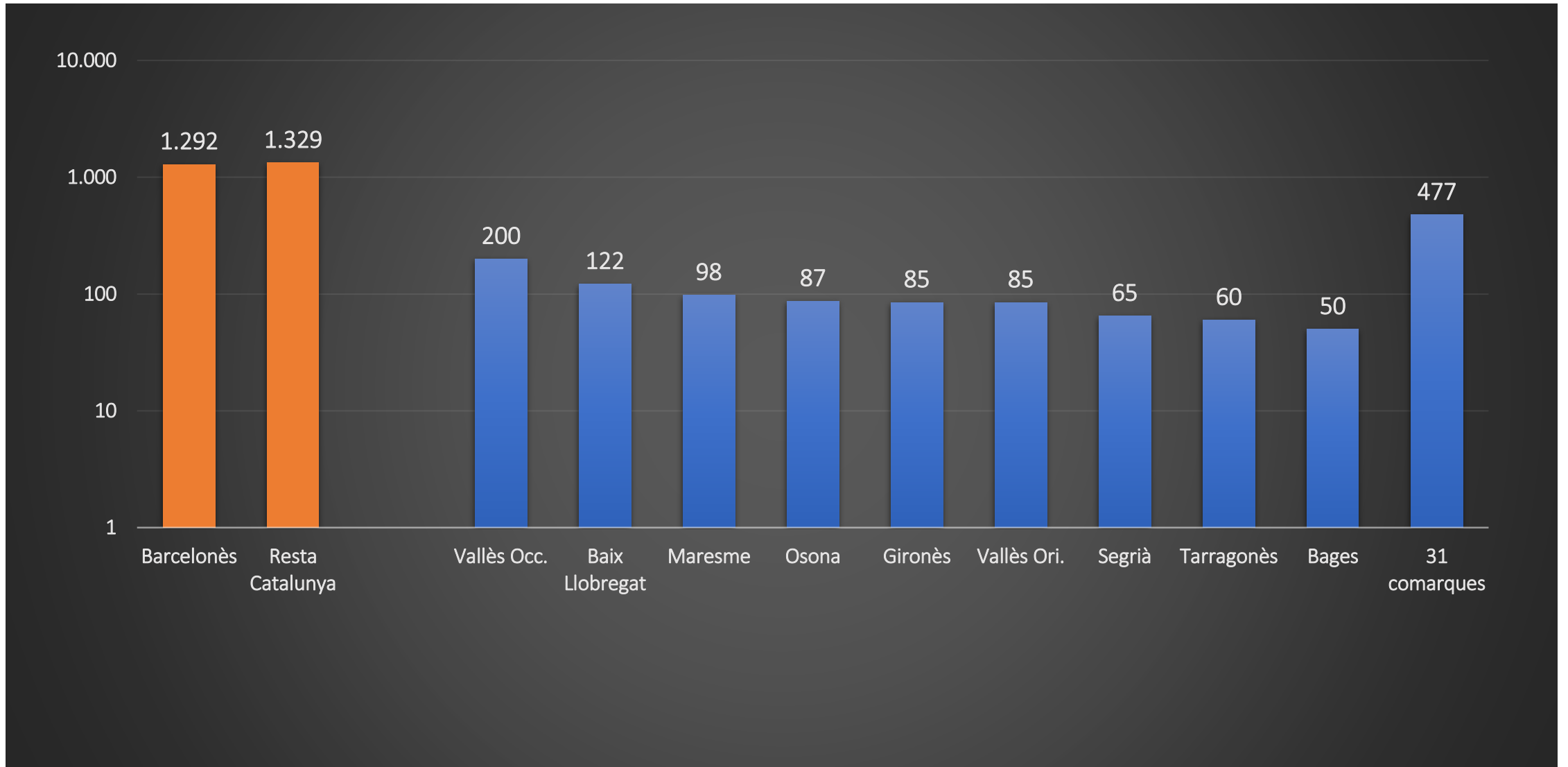
Associacions, Cooperatives, Mutualitats i Fundacions

- Les Fundacions estan orientades cap a la societat, les altres entitats estan orientades cap als seus socis
- Les Associacions estan menys orientades a la activitat econòmica que la resta
- Les Cooperatives tenen normalment afany de lucre, les altres entitats no
- Fundacions i Associacions no poden retribuir als òrgans de govern per contra les Cooperatives i Mutualitats si ho poden fer
- Fundacions i Associacions no poden distribuir excedents anuals, per contra les Cooperatives i Mutualitats si ho poden fer
- En liquidació les Fundacions i Associacions no poden adjudicar-se el patrimoni, i les Cooperatives i Mutualitats si que poden
- Les Associacions d'Utilitat Pública estan orientades a la societat (en hi ha 300 de 75.000)
- Les Cooperatives d'Iniciativa Social no tenen finalitat de lucre (en hi ha unes 130 de 4.000)

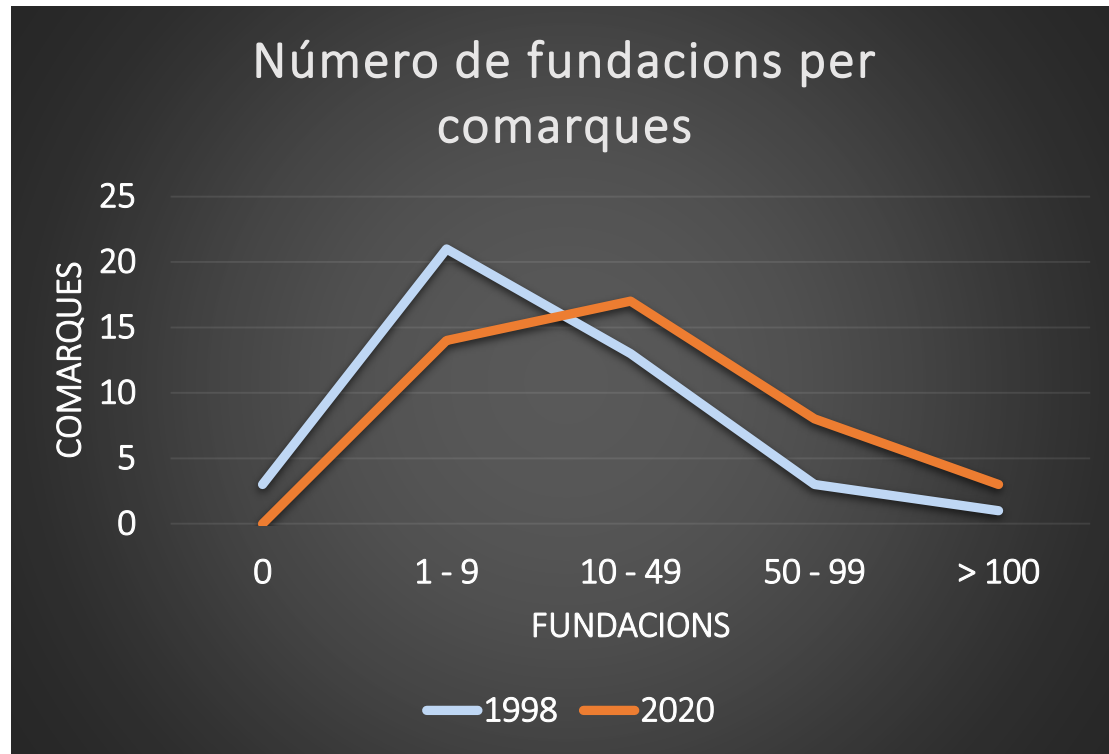


Territori i Sectors

Territori i Sectors: Presència al Territori 2020



Territori i Sectors: Dades per comarques

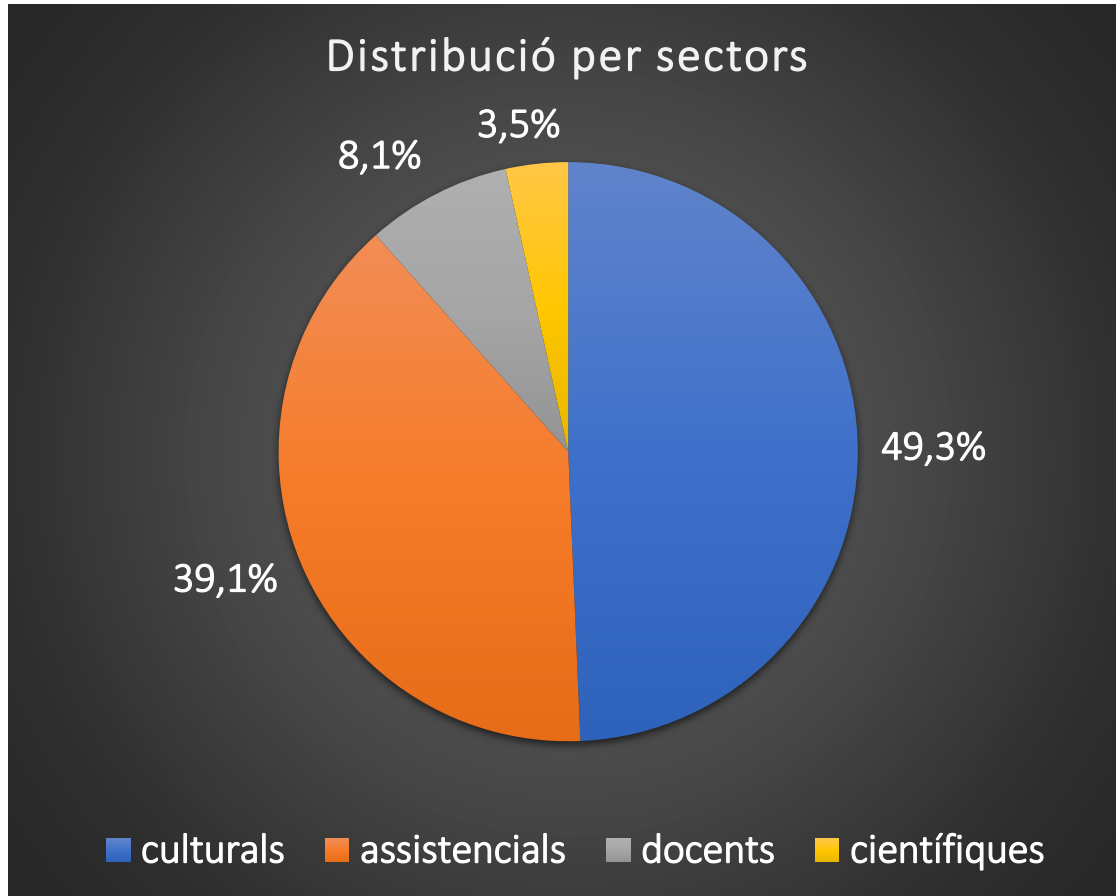


Noves comarques	1998	2020	Incr.
Ribera d'Ebre	0	3	+ 3
Terra Alta	0	2	+ 2
Alta Ribagorça	0	1	+1

Creixement (núm.)	1998	2020	Incr.
Barcelonès	660	1292	+ 632
Vallès Occidental	72	200	+ 128
Baix Llobregat	55	122	+ 67
Vallès Oriental	27	85	+ 58
CATALUNYA	1.194	2.621	+ 1.427

Creixement (%)	1998	2020	Multiplicador
Cerdanya	2	11	x 5,5
Pla de l'Estany	2	11	x 5,5
Pla d'Urgell	1	5	x 5,0
Alt Urgell	2	8	x 4,0
CATALUNYA	1.194	2.621	x 2,2

Territori i Sectors: Dades per sectors d'activitat

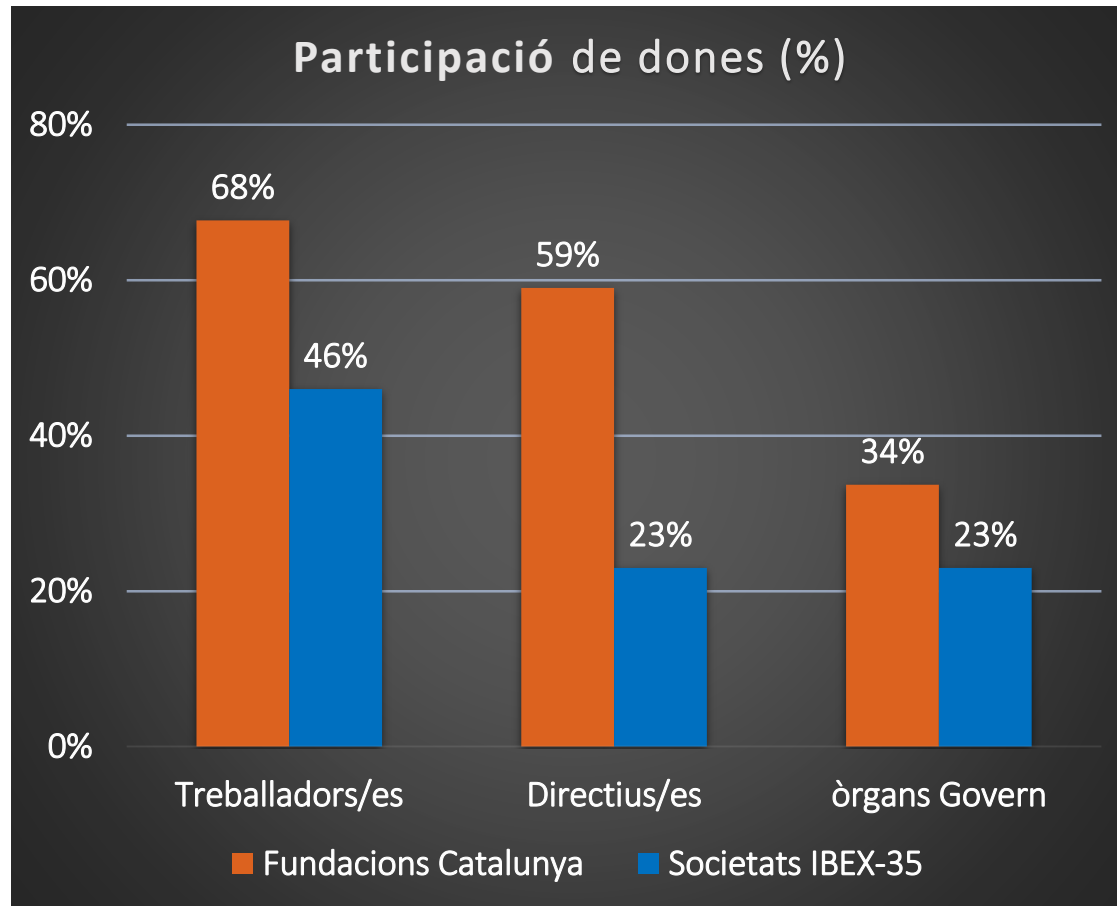


Sectors d'activitat	2000	2020	Incr. núm.	Incr. %
Culturals	712	1293	+ 581	+ 82 %
Assistencials	525	1025	+ 500	+ 95 %
Docents	195	212	+ 17	+ 9 %
Científiques	57	91	+ 34	+ 60 %
CATALUNYA	1.489	2.621	+ 1.132	+ 76%



Perspectiva de Gènere

Perspectiva de Gènere: **DONES A LES FUNDACIONS**



Grups analitzats	Dones	Homes
Treballadors/es	67,7 %	32,3 %
Directius/es	59,0 %	41,0 %
Patronats	33,7 %	66,3 %
Voluntariat	64,9 %	35,1 %

Font.- Observatori de Fundacions (2020): *La composició de gènere a les fundacions*. Barcelona, CCF

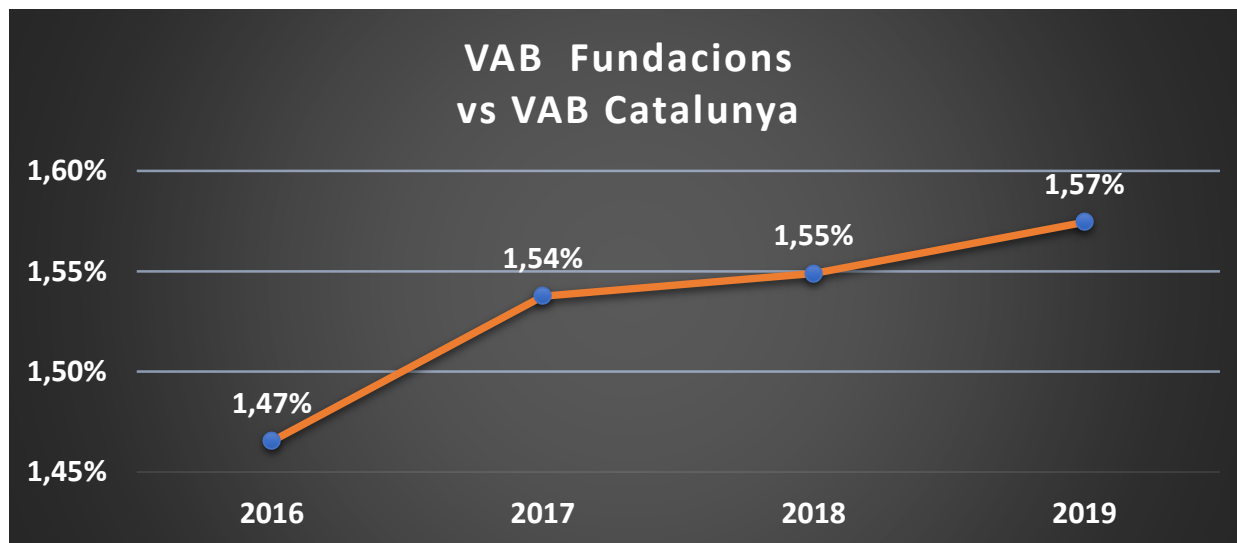
Junta Directiva Coord. Cat. Fund.	53,8 %	46,2 %
--------------------------------------	--------	--------



Sector Econòmic

[Les xifres inclouen a les fundacions adscrites
al Protectorat de la Generalitat de Catalunya]

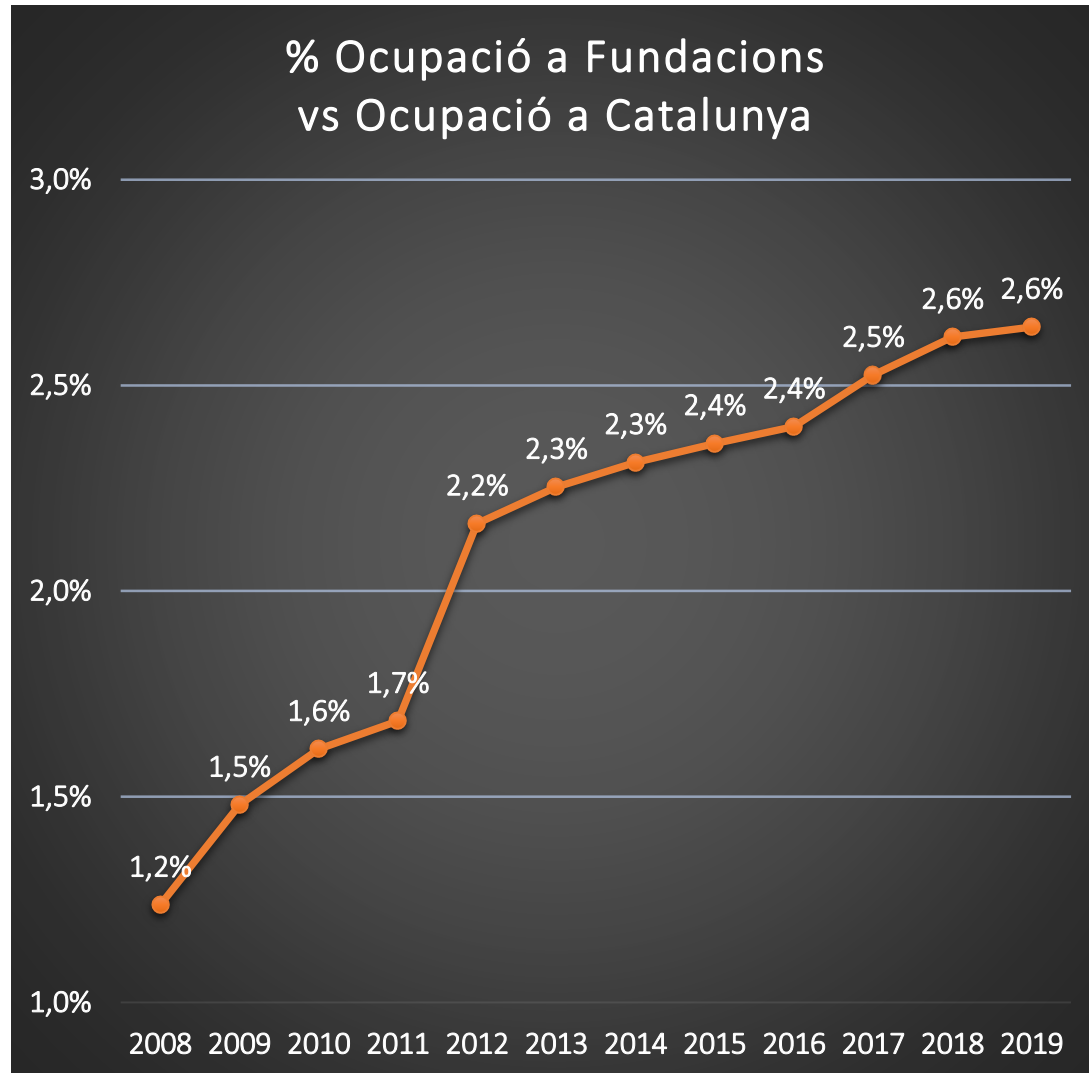
Sector Econòmic: VALOR AFEGIT BRUT



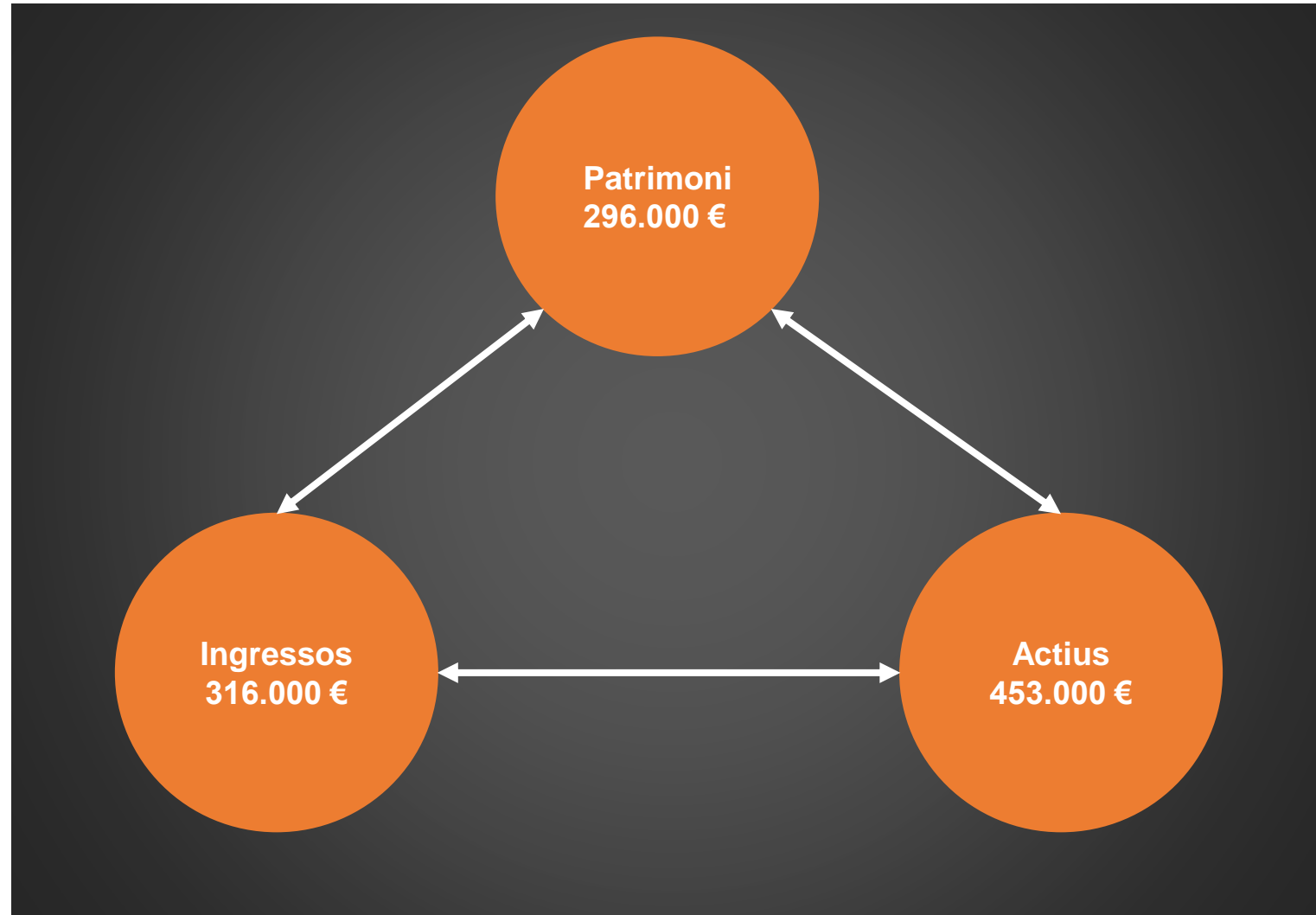
Valor Afegit Brut (M€)	2016	2017	2018	2019	Incr.% 2019/2016
• FUNDACIONS	2.933	3.274	3.428	3.611	21 %
• CATALUNYA	204.386	212.921	221.305	229.347	12 %
% Fundacions / Catalunya	1,47 %	1,54 %	1,55 %	1,57 %	

Comparança sectors econòmics	2016	2018	Incr.% 2019/2016
FUNDACIONS	2.995	3.428	14 %
Ind.química i refino petroli	4.584	4.456	-3 %
Fabric. material transport	4.127	4.450	8 %
Fabric. productes farmacèutics	3.484	3.503	1 %
Energia elèctrica i gas	3.205	3.406	6 %
Indústria tèxtil	2.389	2.388	0 %
Agricultura, ramaderia i pesca	1.944	2.058	6 %
Indústria fusta i paper	1.609	1.719	7 %
Captació, potab. i distribució aigua	867	828	-4 %

Sector Econòmic: OCUPACIÓ, IMPORTÀNCIA I RESILIÈNCIA



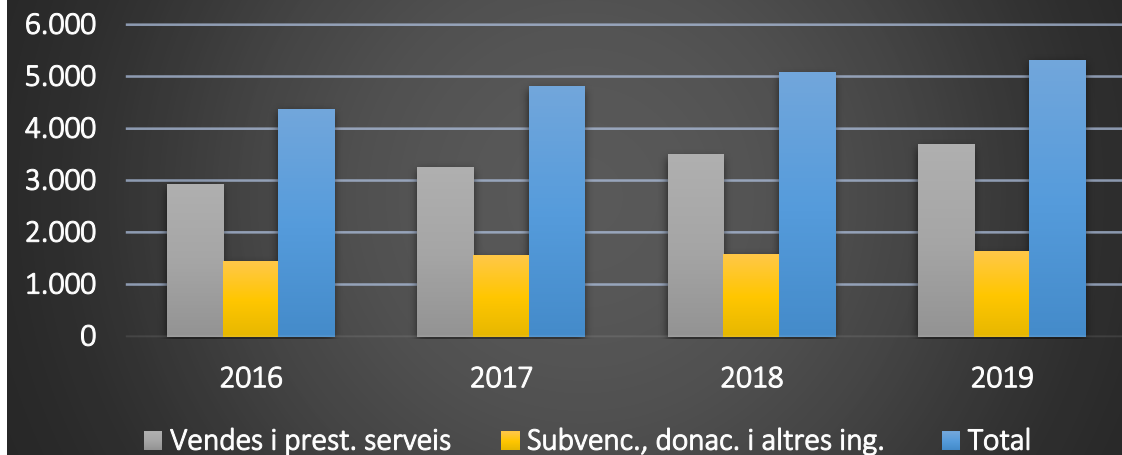
Sector Econòmic: FUNDACIÓ MEDIANA A CATALUNYA [2019]



Sector Econòmic: INGRESSOS, ACTIUS I PATRIMONI

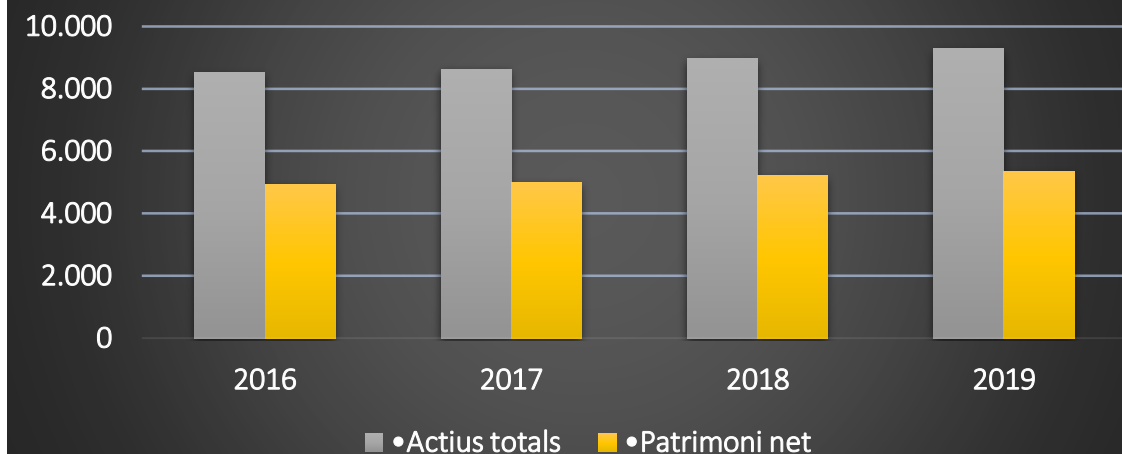


Ingressos per activitats (M€)



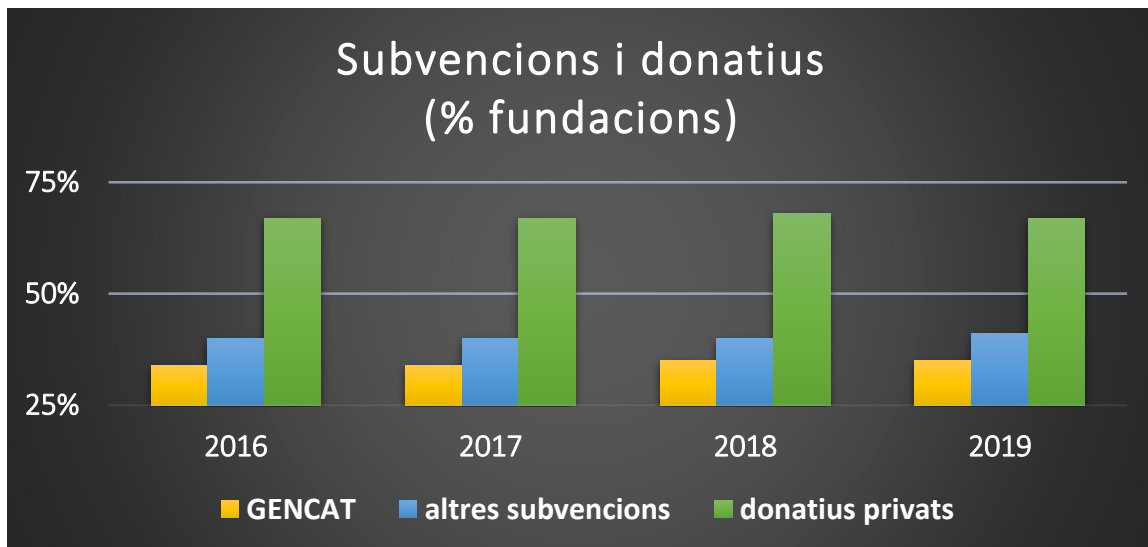
Ingressos (M€)	2016	2017	2018	2019
• Vendes i prestacions de serveis	2.933	3.257	3.494	3.689
• Subvencions, donac. i altres ing.	1.437	1.556	1.580	1.630
INGRESSOS PER ACTIVITATS	4.370	4.813	5.075	5.318
% Vendes/ Ingressos	67 %	68 %	69 %	69 %

Actius i Patrimoni (M€)

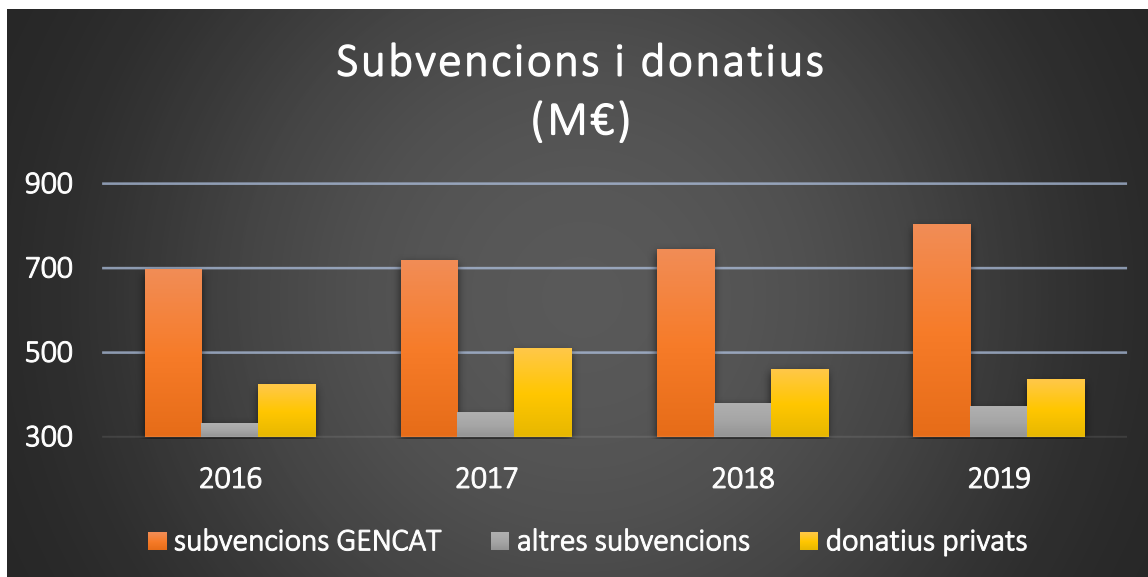


Actius i Patrimoni (M€)	2016	2017	2018	2019
• Actius totals	8.516	8.636	8.960	9.275
• Patrimoni net	4.922	4.986	5.205	5.350
% Patrimoni / Actius	58 %	58 %	68 %	58 %

Sector Econòmic: SUBVENCIONS I DONATIUS REBUTS



Fundacions	2016	2017	2018	2019
FUNDACIONS ACTIVES	2.022	2.011	2.028	1.989
• amb subvencions GENCAT (%)	34 %	34 %	35 %	35 %
• amb altres subvencions (%)	40 %	40 %	40 %	41 %
• amb donatius privats (%)	67 %	67 %	68 %	67 %

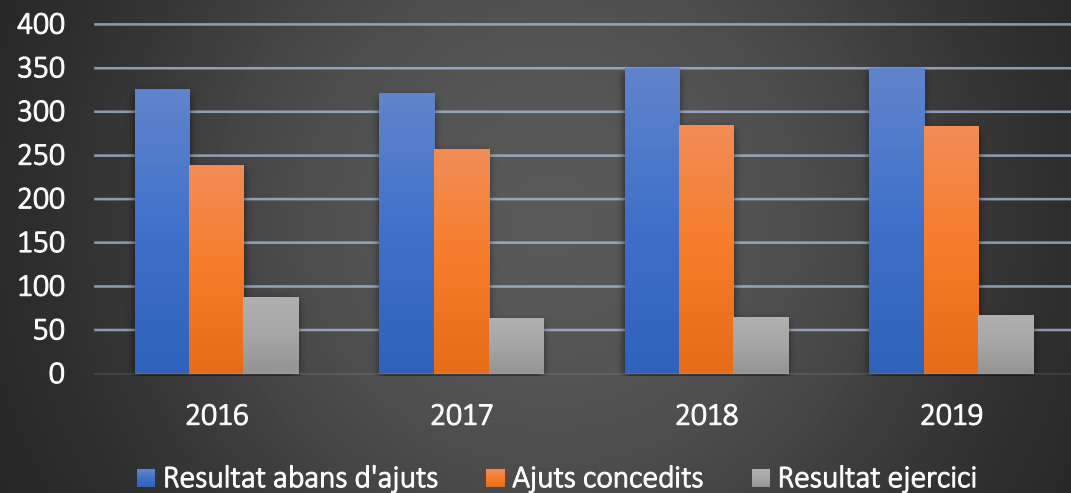


Subvencions i donatius (M€)	2016	2017	2018	2019
• subvencions GENCAT	697	719	745	803
• altres subvencions	333	357	380	372
• donatius privats	423	509	460	435
TOTAL	1.453	1.585	1.585	1.610

Sector Econòmic: AJUTS CONCEDITS I INVERSIONS

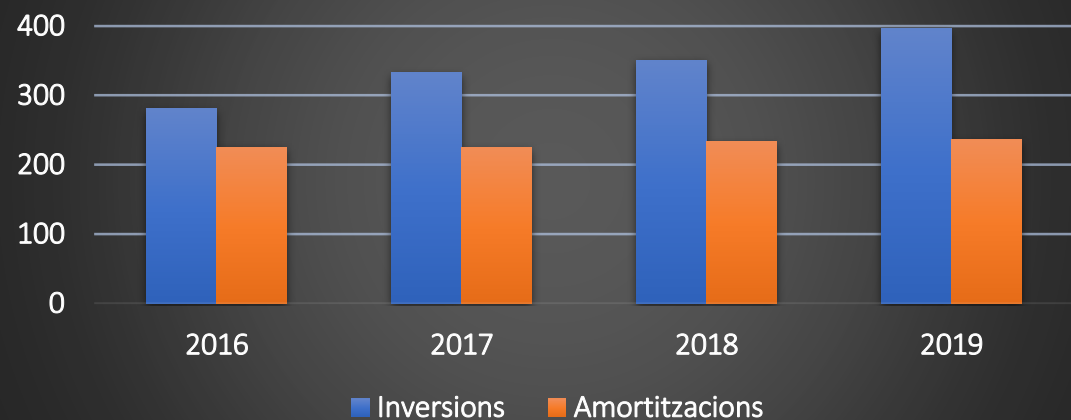


Ajuts concedits i Resultats (M€)



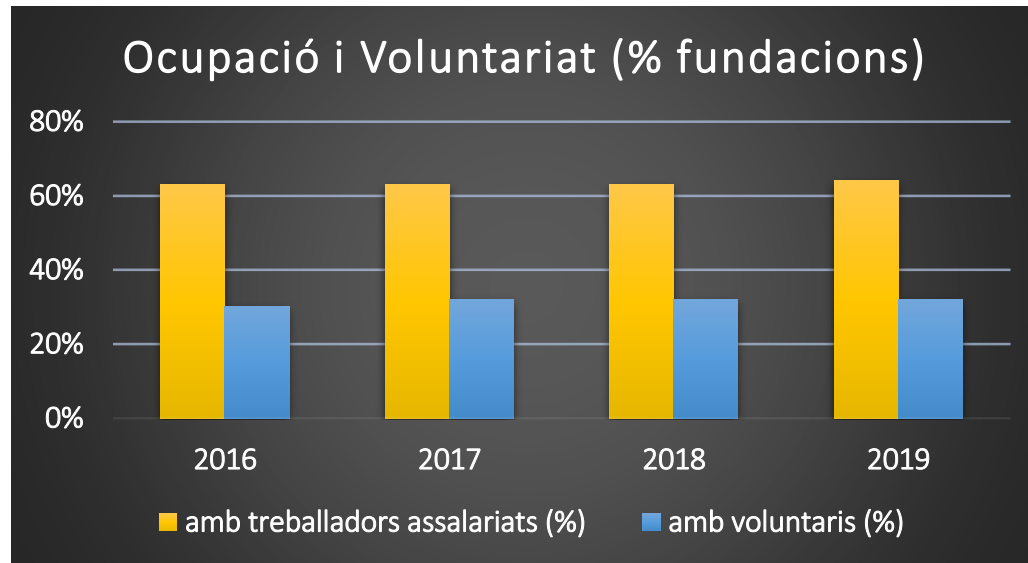
Ajuts i Resultats	2016	2017	2018	2019
Resultat abans d'ajuts	326	321	350	349
• Ajuts concedits	238	257	285	283
• Resultat exercici	87,8	63,4	64,8	66,2
• % ajuts /resultats previs	73 %	80 %	81 %	81 %

Inversions i Amortitzacions (M€)

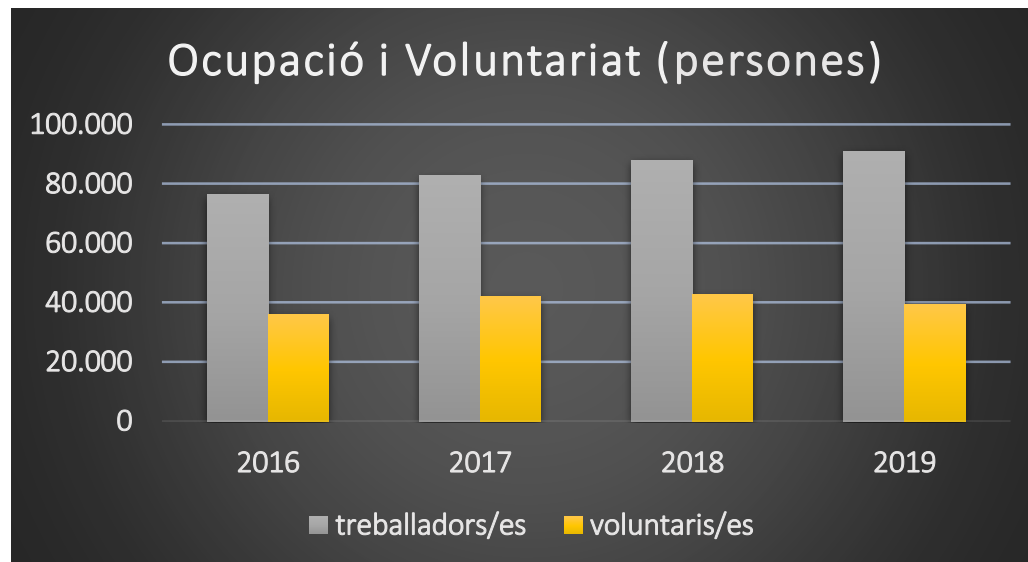


Inversions i Amortitzacions	2016	2017	2018	2019
Inversions	280	333	350	396
Amortitzacions	226	224	233	236
% inversions / Amortitzacions	124%	148%	150%	168%

Sector Econòmic: OCUPACIÓ I VOLUNTARIAT



Fundacions	2016	2017	2018	2019
FUNDACIONS ACTIVES	2.022	2.011	2.028	1.989
• amb treballadors assalariats (%)	63 %	63 %	63 %	64 %
• amb voluntaris (%)	30 %	32 %	32 %	32 %



Treballadors i Voluntaris	2016	2017	2018	2019
• treballadors/es	76.383	82.688	87.950	90.911
• voluntaris/es	35.919	41.853	42.629	39.394
TOTAL	112.302	124.541	130.579	130.305 27



Filantropia

Filantropia: INTRODUCCIÓ

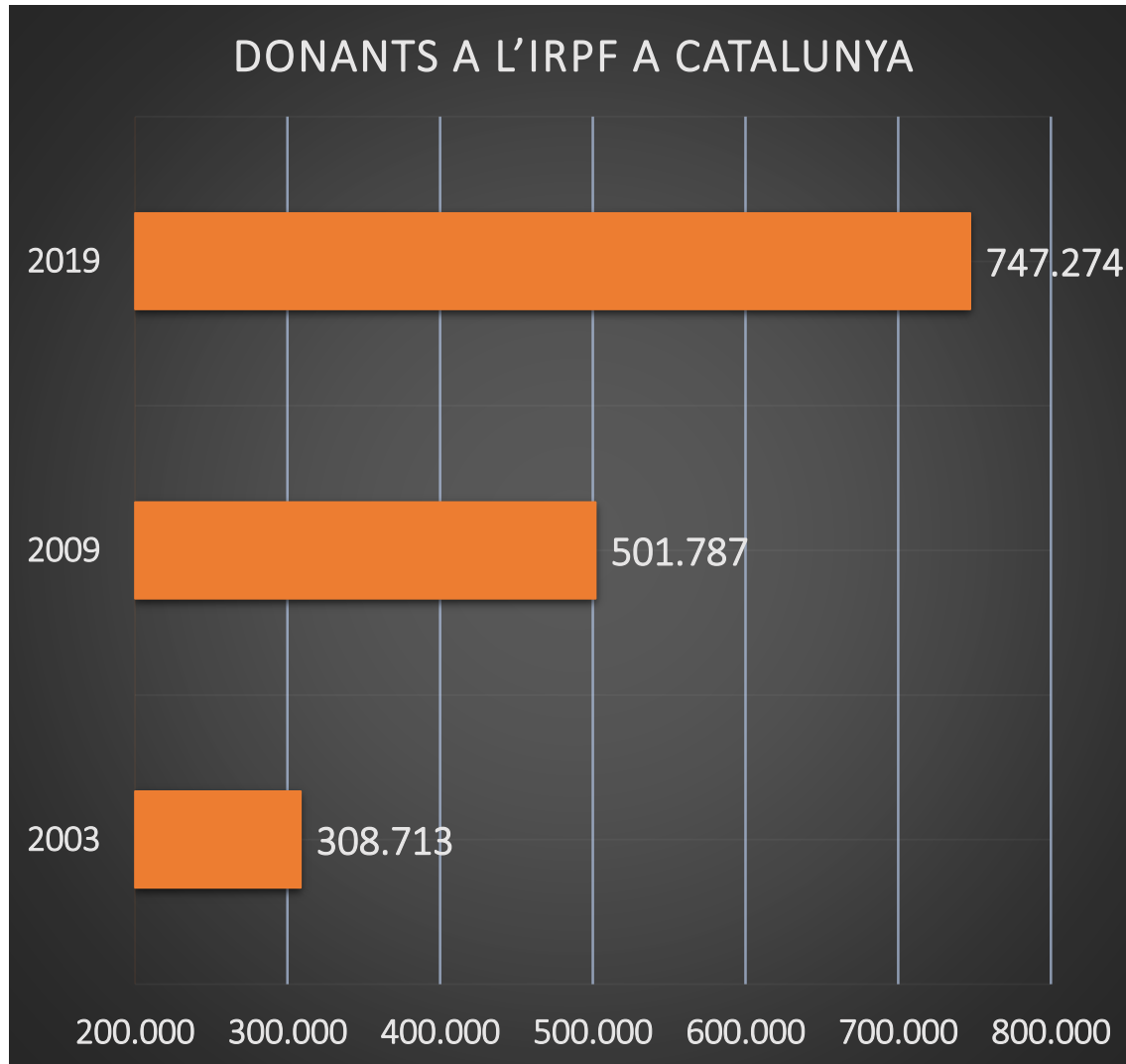


- Filantropia, etimològicament, ve de *Philos* (amor) i *Antropos* (al gènere humà), l'expressió la va crear Julià l'Apòstata el segle IV dC com alternativa a la caritat cristiana
- En filantropia son importants els diners, però també es important el temps dedicat, que és la base del voluntariat
- A nivell global hi ha experiències com *The Giving Pledge*, promogut el 2010 per Bill Gates i Warren Buffett, per comprometre's a donar en vida o al morir al menys el 50% dels seus patrimonis. En el 2021 eren 231 *pledgers* de 28 països

Prioritats filantropia a nivell global				
% nombre fundacions involucrades	Global	Europa	Amèrica Llatina	Àfrica
• Educació	35,1 %	27,5 %	45,5 %	55,2 %
• Àmbit Social	21,2 %	22,5 %	24,4 %	27,6 %
• Salut	20,4 %	18,0 %	25,8 %	31,0 %
• Cultura	17,7 %	16,9 %	26,7 %	
• Lluita contra la pobresa	16,3 %	16,8 %		
• Medi Ambient			23,8 %	
• Emprenedoria Social				24,1 %
• Drets Humans i Civils				20,7 %

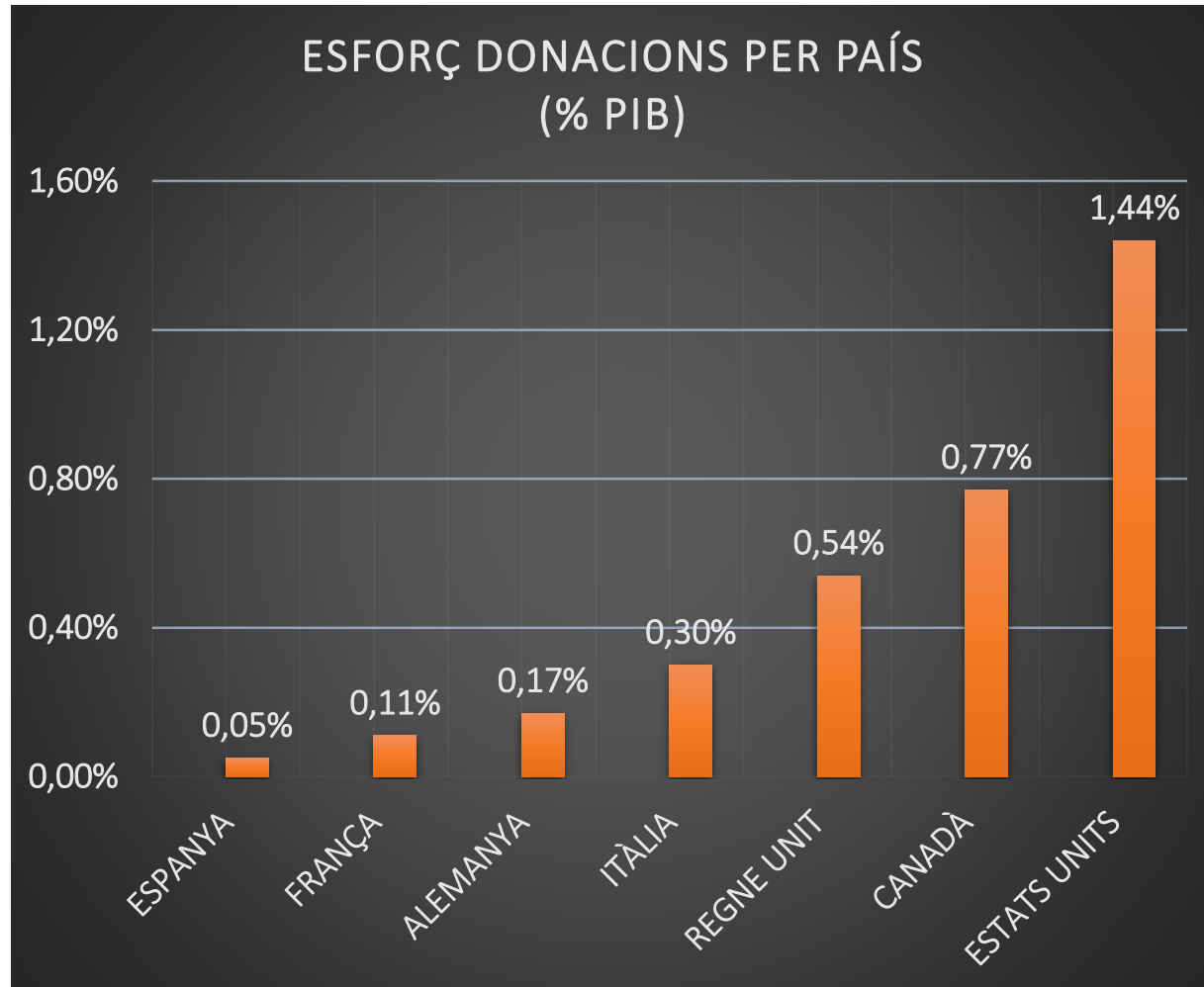
Font.- Global Philanthropy Report, 2018
(enquesta 29.000 fundacions amb multiresposta)

Filantropia: DONANTS



- En els darrers anys els donants a l'IRPF a Catalunya s'han multiplicat per 2,4 vegades
- Passant de representar un 10% de les declaracions a un 20% de las declaracions
- Però, encara hi ha un 80% dels declarants que no fan donacions.
- Va avançant la tendència cap a la socialització del mecenatge

Filantropia: COMPARANÇA INTERNACIONAL



- A França la gent dona el doble que a Espanya, a Alemanya tres vegades més, a Itàlia sis vegades, al Regne Unit onze vegades, al Canadà quinze vegades, i als Estats Units trenta vegades més que a Espanya.
- Les causes d'aquesta situació es poden buscar a:
 - Poca sensibilitat de tornar a la societat
 - Pressió fiscal efectiva més alta que l'europea.
 - Imatge a vegades controvertida dels grans donants a la societat
 - Potser exagerada confiança en l'Estat.



Fiscalitat

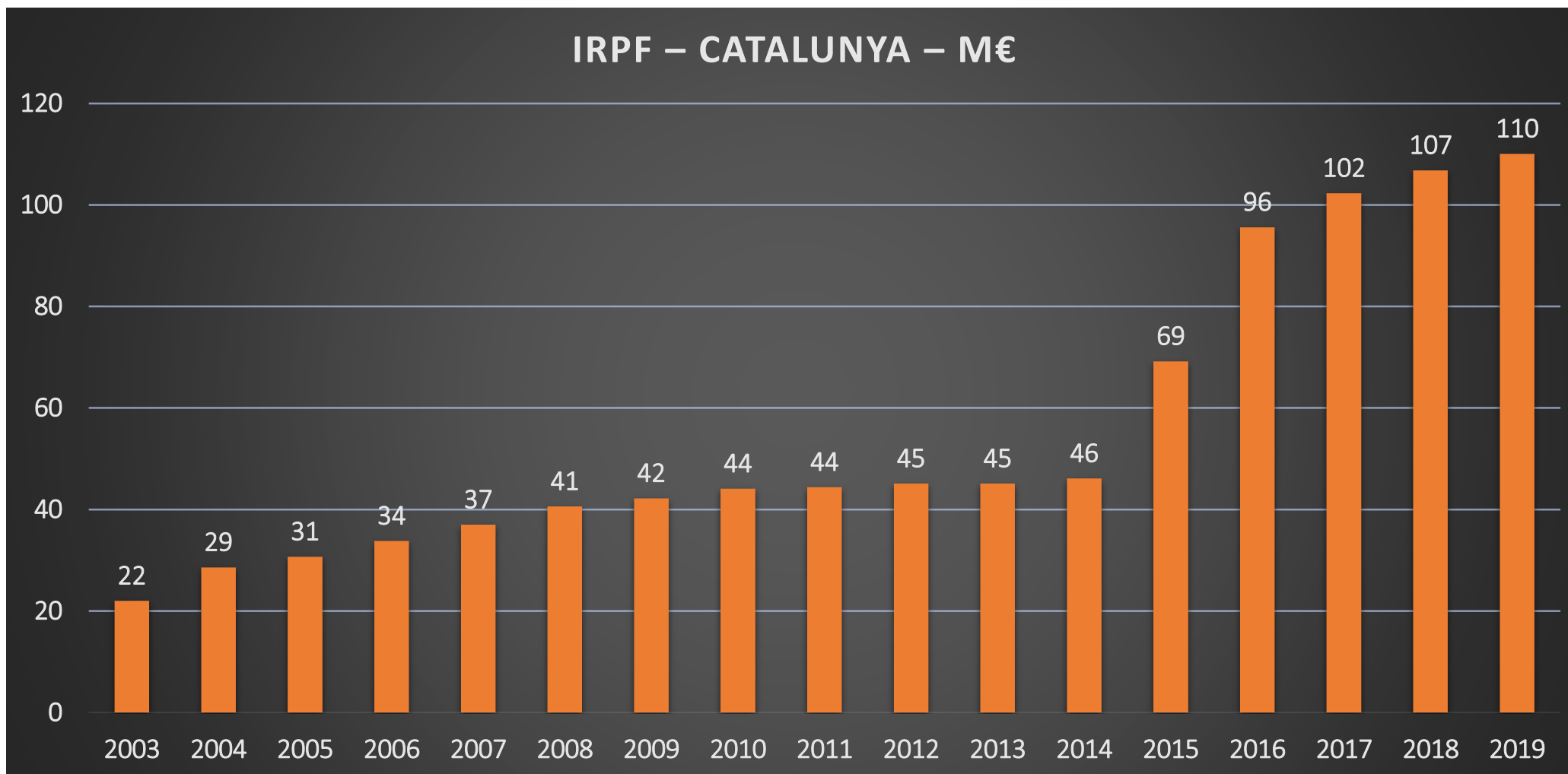
Fiscalitat: DEDUCCIONS FISCALS A LES DONACIONS



IRPF	2002 a 2014	2015	2016 a 2018	2020 I 2021	Proposta
Els primers ... deducció ...	no aplicable	150 € 50 %	150 € 75 %	150 € 80 %	300 € 90 %
La resta ...	25 %	27,5 %	30 %	35 %	50 %
Amb 3 anys de permanència	no aplicable	32,5 %	35 %	40 %	65 %

- La primera regulació a Espanya es del 2002 (Llei 40/2002), que es manté inalterada 12 anys (2002-2014)
- Després el Ministre Montoro introdueix un canvi l'agost del 2014, aplicable a partir del 2016, amb una clàusula transitòria pel 2015, introduint una bonificació més alta pels primers 150 euros, i també el concepte de recurrència en la donació
- El 2020 per la COVID-19, els límits pugen cinc punts
- En el 2021 s'inicia la tramitació de una Proposició de Llei per millorar les deduccions fiscals, , a iniciativa del PDeCAT, actualment en tramitació al Congrés dels Diputats

Fiscalitat: DEDUCCIÓ PER DONATIUS (Catalunya, IRPF, M€)



Fiscalitat: INSTRUMENTS PER PERSONES JURÍDIQUES



Conveni de Col·laboració Empresarial

- S'ha de aportar a una entitat inclosa a la Llei del Mecenatge (2002)
- Aportació econòmica a canvi de difondre la participació del col·laborador en les activitats d'interès general
- No aplicable a la difusió de marques i productes
- Deducció del 100% de la aportació com a despesa
- No constitueix una prestació de serveis, per tant no estar subjecte a l'IVA
- Sense límit de deducció

Conveni Patrocini Publicitari

- No cal que el receptor sigui una entitat inclosa en la Llei del Mecenatge (2002)
- Aportació econòmica a canvi de publicitat comercial
- Deducció del 100% com a despesa
- Subjecte a IVA
- Sense límit de deducció



Marc Estratègic

Marc Estratègic: EL TARANNÀ ESPECIAL DEL PAÍS



- Estem en un país en què la gent ha estat capaç d'organitzar-se, des de la societat civil, per resoldre els problemes de la comunitat, quan aquests apareixen, sense esperar que els resolgui el poder polític
- Catalunya és un país que ha trobat històricament els camins per situar-se i prosperar
 - malgrat la manca quasi absoluta de recursos naturals moltes muntanyes, i poca aigua i terra fèrtil
 - en poden ser exemples, l'expansió mediterrània a l'Edat Mitjana, o en la revolució industrial del segle XIX.
- Tot això ha estat possible pel tarannà especial dels catalans i catalanes que s'ha anat forjant amb els anys, creant un imaginari col·lectiu de tall europeu
- Amb elements com:
 - La personalitat oberta i dialogant
 - La cultura de l'esforç
 - Una certa frugalitat
 - El respecte per la pròpia identitat

Marc Estratègic: LA NECESSITAT DE VALORS



- Estem en un permanent camí cap a la superficialitat perdent els valors de la il·lustració, la separació de les creences i del coneixement
- Qui crea les creences del món?, no només les religioses, també les creences cíviques, las de convivència, de comportament, d'il·lusions
- “Ser un mateix, ser individu, requereix valor” [Francesc Torralba]
- “La política es radicalitza perquè la majoria avui no pensa el que creu” [Ferran Toutain]
- Cal un esforç per positivament la visió dels ciutadans remarcant les coses que funcionen
- Necessitem una societat motivada, il·lusionada amb la tasca col·lectiva de tirar endavant el país, disposada a fer els esforços que calguin, i per això calen valors sòlids, de soca-rel
- Hem d'aconseguir dinamitzar la capacitat d'aportar positivament al país i a la comunitat de la ciutadania

Marc Estratègic: LA COL.LABORACIÓ PÚBLIC- PRIVAT



- La col·laboració públic-privat és un valor històric de Catalunya, és l'extraordinari valor de la gent, de la societat civil en un país sense estat, que ha hagut d'espavilar-se per resoldre els seus problemes al llarg de la història
- Cal recordar que no només hi ha les Administracions públiques i les empreses privades. Hi ha unes altres entitats que ajunten el millor i eviten el pitjor de cada part, les entitats de la societat civil sense afany de lucre amb vocació de servei al interès general: les fundacions
- Avui dia pràcticament una tercera part del sector educatiu i del de salut, i una part encara més gran dels serveis d'atenció a les persones estan administrats per fundacions
- Les fundacions han fet coses que ningú no feia i que eren necessàries per tirar endavant el país
- Els problemes de la humanitat ja són tant globals i seriosos que cal ajuntar esforços públics i privats per poder assumir els reptes



Coordinadora Catalana de Fundacions

Coord.Cat.de Fundacions: TRETS BÀSICS



Iniciada per les pròpies fundacions en el 1978 (42 anys)

FINALITATS

- Representació del sector davant de: la Administració Pública, altres institucions, i també, els mitjans de comunicació
- Facilitar la relació entre les fundacions del país: comissions, *networking*, trobades, etc.
- Serveis a les fundacions: assessorament, formació, serveis de suport i altri
- Assessorament als que volen constituir fundacions
- Difondre i fer conèixer el sector amb els treballs de l'Observatori de Fundacions

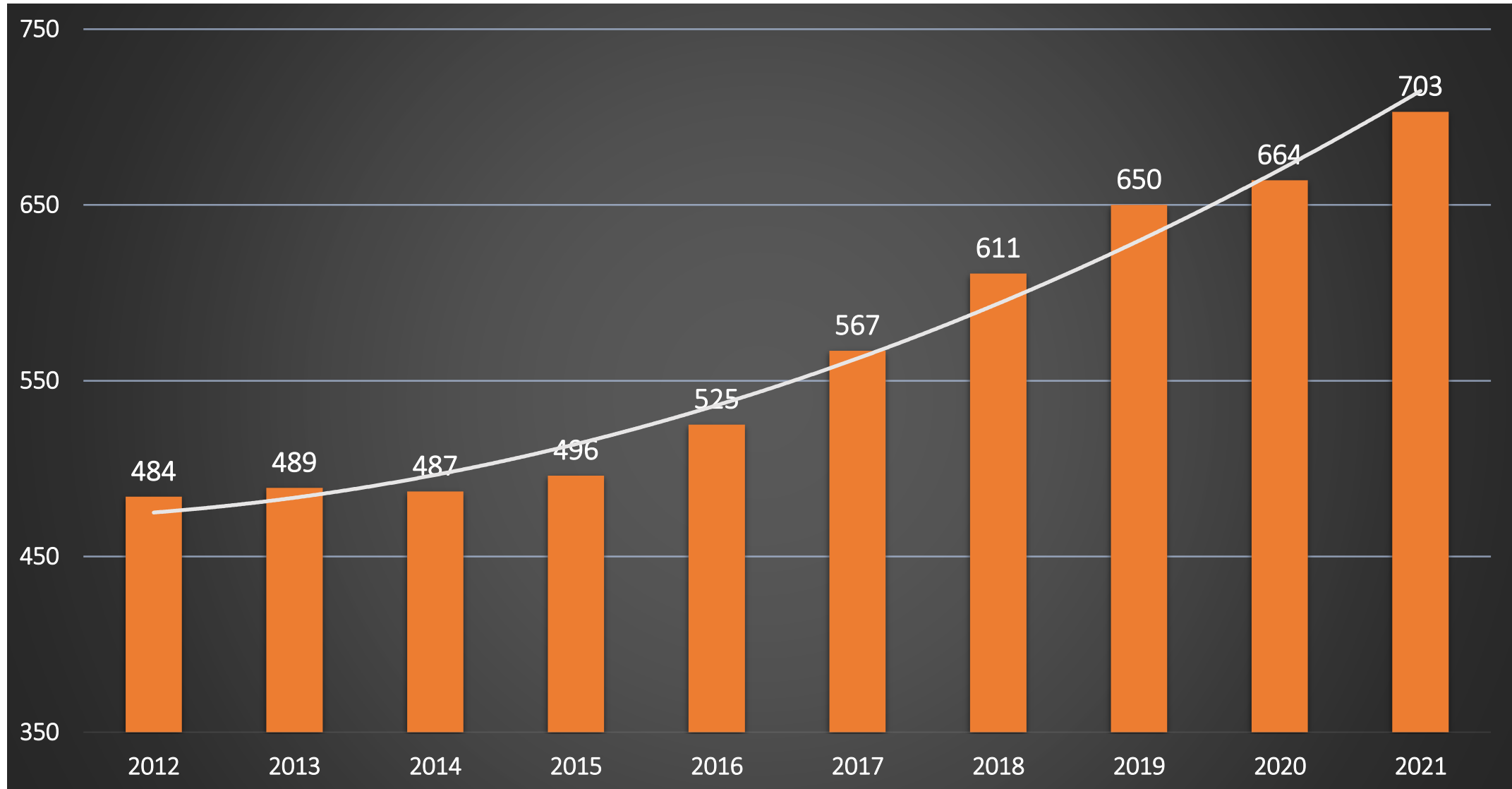
703 fundacions associades (2021), de tots els sectors, amb tendència creixent

Única institució de segon nivell del sector fundacional de Catalunya

Registre de Grups d'Interès: Generalitat (2016.0909, n. 363), Parlament (2017.03.15, n. 17194)

Utilitat Pública: La CCF te la consideració legal d'Associació d'Utilitat Pública

Coord.Cat.de Fundacions: FUNDACIONS ASSOCIADES



Coord.Cat.de Fundacions: CANVIS DELS DARRERS ANYS



- **Socis.-** Tenim més socis que mai, hem passat de 487 (2014) a 703 (2021), un important creixement del **44%**
- **Formació.-** La formació s'ha reestructurat totalment, fent un important salt conceptual als sistemes més moderns d'aprenentatge
- **Comissions.-** Han passat de 2 (2014) a 5 (2019), multiplicant-se per **2,5 vegades.**
 - Comissió d'Educació
 - Comissió de l'Àmbit Social
 - Comissió de Tecnologia i Recerca
 - Comissió de Cultura
 - Comissió de Salut
- **L'Observatori de Fundacions.-** Fonamental per conèixer i estudiar el sector i permetre explicar-lo a al societat creant coneixement i opinió (2018). Ha publicat papers de recerca i també de profundització en els diferents àmbit d'actuació funcional i territorial de les fundacions del país, que es poden consultar a la web de la Coordinadora



- **Govern, direcció.-** Hem renovat la Junta Directiva i la Gerència, modernitzant els processos i les activitats, disposant d'una nova seu social.
- **Gènere.-** Després de la darrera renovació de la Junta Directiva un 54% del seus membres son dones, dels càrrecs de la Junta el 50%, i la gerent es una dona.
- **Estatuts.-** Després d'un treball profund i laboriós es van renovar profundament els Estatuts de la Coordinadora impulsant la modernització, i la exigència, adaptant-se a les millor pràctiques existents de govern corporatiu (2020).
- **Recursos.-** Funcionem amb els ingressos de les quotes de les fundacions associades, la formació, i els patrocinis d'activitats concretes, sense haver rebut mai una subvenció pública
- **Tot això ha portat a una imatge d'un nou dinamisme, compromís, i professionalització de la Coordinadora al servei de les Fundacions.**
- **La Coordinadora Catalana de Fundacions, a la actualitat, representa més del 70% del sector fundacional de Catalunya**



Epíleg

Epíleg: EL FOMENT DE LES FUNDACIONS



- Estem en un món progressivament complex, el polítics pensen més en les eleccions que en el real desenvolupament de la societat i dels ciutadans, creix la mentida (fake news), la intolerància que dificulta el diàleg, es fa palesa la **dificultat de desenvolupar un pensament propi** per la incidència dels estereotips creats no se sap molt bé per qui, o amb quina finalitat
- En aquest món cal **valorar la feina de les fundacions**, el seu tarannà de profunda humanitat, de valors, de servei generós a la comunitat
- Si creiem que les fundacions fan una aportació positiva a la societat, caldria fer una reflexió sobre la **necessitat de fomentar les fundacions**, en el món de les iniciatives privades, però també en el marc de les polítiques públiques, esperonant tant la creació de noves fundacions, com l'esperit fundacional de treballar i aportar per ajudar a resoldre els problemes dels demès.
- Una **tasca important i il·lusionant** pels propers anys



Bibliografia

BIBLIOGRAFIA

AGENCIA TRIBUTARIA (2019): <i>Estadístiques dels declarants de l'IRPF 2003-2019</i>. Web: sede.agenciatributaria.gob.es	FÀBREGAS, Pere-A. (2021): «Un impuls necessari a la filantropia». <i>La Vanguardia</i>, 5 desembre 2021.
COORDINADORA CATALANA DE FUNDACIONS (2022): <i>Publicacions de l'Observatori</i>. Web: ccfundacions.cat	FÀBREGAS, Pere-A. (2022): «La implicació de la ciutadania amb la societat. Les associacions d'utilitat pública: el cas de l'AMCTAIC». <i>Butlletí d'Arqueologia Industrial i de Museus de Ciència i Tècnica</i>, n. 86, febrer 2022.
FÀBREGAS, Pere-A. i VÁZQUEZ, Silvina (2019): <i>Les fundacions a Catalunya, un sector econòmic. Dades i paràmetres 2016-2017</i>. CCF, Observatori de Fundacions	OBSERVATORI DE FUNDACIONS (2020): <i>La composició de gènere a les fundacions</i>. CCF, Observatori de Fundacions
FÀBREGAS, Pere-A. (2020): <i>L'economia social i les fundacions. Una visió europea</i>. CCF, Observatori de Fundacions	JOHNSON, Paula D. (2018): <i>Global Philanthropy Report, 2018</i>. The Hauser Institute for Civil Society at the Center for Public Leadership, HARVARD Kennedy School
FÀBREGAS, Pere-A. (2020): «Uns valors tan necessaris». <i>Diari de Tarragona</i>, 13 novembre 2020.	PORTER, Michael (1999): «Philanthropy's New Agenda: Creating Value». <i>Harvard Business Review</i>
FÀBREGAS, Pere-A. (2021): <i>Les Fundacions a Catalunya. Un marc estratègic d'actuació</i>. CCF, Observatori de Fundacions	IDESCAT (2022): <i>Anuari Estadístic de Catalunya</i>. Web: idescat.cat



Gràcies



Coordinadora
Catalana de Fundacions